

ÚSTAV PRÁVA
A PRÁVNÍ VĚDY
Institutio iuris et iurisprudentiae

STANOVISKO ÚSTAVU PRÁVA A PRÁVNÍ VĚDY, O.P.S.

**K NÁVRHU ZÁKONA, KTERÝM SE MĚNÍ ZÁKON Č. 216/1994 SB., O
ROZHODČÍM ŘÍZENÍ A O VÝKONU ROZHODČÍCH NÁLEZŮ A
ZÁKON Č. 634/2004 SB., O SPRÁVNÍCH POPLATCÍCH**

(V RÁMCI MEZIREZORTNÍHO PŘIPOMÍNKOVÉHO ŘÍZENÍ)

Obsah

I.	Předmět návrhu	3
II.	Základní zhodnocení návrhu	4
III.	Navrhované varianty řešení stávající situace	4
IV.	Konkrétní návrh právní úpravy a jeho zhodnocení	5
1.	Rozšíření věcné pravomoci rozhodců	5
2.	Povinnost sjednávat rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských smlouvách na zvláštní listině	6
3.	Obligatorní náležitosti rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských smlouvách	6
a)	<i>Povinnost informovat o předpokládaných nákladech</i>	7
b)	<i>způsob doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli</i>	8
c)	<i>Stanovení místa konání rozhodčího řízení</i>	9
4.	Vzorová rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv	10
5.	Nároky na osobu rozhodce	10
6.	Otázka mlčenlivosti	11
7.	Všeobecná pravidla pro rozhodčí řízení	12
8.	Ustanovení o podjatosti	14
9.	Stálé rozhodčí soudy	14
10.	Ukončení rozhodčího řízení	15
11.	Zákaz rozhodování na základě zásad spravedlnosti ve spotřebitelských sporech	16
12.	Zrušování rozhodčího nálezu obecným soudem	16
13.	Seznam rozhodců	18
14.	Vyškrtnutí ze seznamu rozhodců	19
V.	Přechodná ustanovení	21
1.	Retroaktivita	21
VI.	Živnostenský zákon	22
VII.	Závěr	22

Ústav práva a právní vědy, o.p.s. (dále jen „Ústav“) obdržel v rámci mezirezortního připomínkového řízení návrh zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích (dále jen „návrh“).

Ústav návrh přezkoumal a dospěl k závěrům, jež shrnuje v této předkládané závěrečné zprávě.

I. Předmět návrhu

Ministerstvo spravedlnosti České republiky (dále jen „ministerstvo“) předložilo do mezirezortního připomínkového řízení shora citovaný návrh. Návrh novelizuje zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „RozŘ“) a dále, s ohledem na předpokládané zřízení seznamu rozhodců pro tzv. spotřebitelské spory, i zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, neboť zpoplatňuje zápis do citovaného seznamu.

Základním cílem předkládané novely zákona je zvýšení ochrany spotřebitele v rozhodčím řízení, když novela reaguje na stávající judikaturu Soudního dvora EU a současně na ojedinělé excesy konkrétních rozhodců v rozhodčích řízeních, jichž byl účasten spotřebitel.

Zvýšené ochrany spotřebitele hodlá návrh dosáhnout zvýšením transparentnosti sjednávání rozhodčích smluv (sjednání na samostatné listině a zavedením obligatorních náležitostí rozhodčích smluv sjednávaných mezi podnikatelem a spotřebitelem), zvýšenými nároky na osoby rozhodců rozhodujících ve sporech plynoucích ze spotřebitelských smluv projednávaných a rozhodovaných v rozhodčím řízení (dále jen „spotřebitelský spor“), zavedením seznamu rozhodců, do něhož se budou obligatorně zapisovat všichni rozhodci ucházející se o rozhodování spotřebitelských sporů, reprobací rozhodování na základě zásad spravedlnosti ve spotřebitelských sporech a konečně hmotněprávním přezkumem rozhodčích nálezů vydaných ve spotřebitelských sporech.

Problémy byly identifikovány v otázkách nároků na osobu rozhodce, jeho ustavování do funkce v konkrétním rozhodčím řízení, nepřezkoumatelnost jeho rozhodnutí bez předchozí dohody účastníků rozhodčí smlouvy, v dílčích rozporech s komunitárním právem a konečně též v otázce činnosti tzv. arbitrážních center (právnických osob poskytujících technické a administrativní zázemí rozhodcům ad hoc), do níž značnou míru nepřehlednosti vneslo usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 12 Cmo 496/2008.

Z výše uvedených důvodů se novelizace stávajícího právního předpisu jeví jako nevyhnutelná.

II. Základní zhodnocení návrhu

Návrh odpovídá požadavkům ministerstvem vytyčeným.

S výhradami dále uvedenými je návrh vhodnou novelizací stávající právní úpravy reflektující identifikované nedostatky rozhodčího řízení.

III. Navrhované varianty řešení stávající situace

Ministerstvo při přípravě návrh komparovalo různé varianty řešení stávající situace.

První z nich bylo ponechání stávajícího stavu právní úpravy. Tato varianta se však jeví jako neakceptovatelná, neboť by byla v rozporu s programovým prohlášením vlády. Ústav má za to, že první variantu je třeba odmítnout i s ohledem na potřebu odstranění výkladových nejasností ustanovení současného zákona o rozhodčím řízení, zvýšení nároků na osoby rozhodce, sjednávání rozhodčím smluv, spotřebitelskou problematiku a konečně též ingerenci obecných soudů do činnosti rozhodců.

Druhou zvažovanou variantou bylo absolutní vyloučení spotřebitelských sporů z rozhodčího řízení, tedy v zásadě „ze dne na den“ rozhodčí řízení ve spotřebitelských sporech zakázat. Ačkoli se tato varianta uplatňuje v některých zemích EU, nelze její uplatnění v českých podmínkách doporučit. V první řadě je třeba poukázat na potenciální zvýšené nároky (a tím i náklady) na soudy obecné soustavy. Je totiž třeba vycházet ze skutečnosti, že spory, jež dosud ležely na bedrech rozhodců ad hoc či stálých rozhodčích soudů, by byly přeneseny na obecné soudy. Dosavadní snahy o zkrácení rozhodovacích lhůt obecných soudů by byly zmařeny, resp. jejich naplnění by bylo možné jen rozšířením soudního aparátu a tedy i zvýšením nákladů na obecné soudnictví. Taková cesta řešení je nepřijatelná. Současně je třeba podotknout, že obecným cílem novelizace je zvýšení ochrany spotřebitele v rozhodčím řízení a ne jeho absolutní odstranění. Vždy je třeba mít na paměti, že rozhodčí řízení je výsledkem aplikace smluvní volnosti účastníků rozhodčího řízení, jednoznačné zapovězení rozhodčího řízení v otázkách spotřebitelských by mohlo být chápáno jako nepřijatelných zásah do práv jedince. Rovněž je třeba podotknout, že úplné zapovězení rozhodčího řízení ve spotřebitelských sporech by bylo výsledkem zúženého pohledu na celou problematiku. I když

neexistují objektivní statistiky prokazující, v kolika případech je ve spotřebitelském sporu žalobcem spotřebitelem, mohou reálně nastat situace, kdy i sám spotřebitel chce nést prospěch z výhod, jež rozhodčí řízení skýtá – rychlost, menší nákladovost, bezformálnost, jednoinstančnost. Značná míra negativních zkušeností spotřebitelů s rozhodčím řízením plyne z projednávaných sporů ze smluv o spotřebitelském úvěru. Spotřebitelské spory však nejsou otázkou toliko smluv o spotřebitelských úvěrech, ale např. i smluv o dílo a dalších smluvních typů.

Třetí varianta, která předpokládá řešení spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení toliko za předpokladu, že rozhodčí smlouva bude uzavřena až po vzniku samotného sporu, se jeví jako nevhodná. Lze jen stěží předpokládat, že by ta, či ona strana měla po vzniku sporu zájem na jeho rychlém vyřešení, neboť každá ze stran umí, za pomoci právního zástupce, zhodnotit své šance na úspěch a dopady případného negativního rozhodnutí rozhodce. Případy, kdy obě strany mají zájem na rychlém vyřešení vzájemných sporů, je minimum. Je však na obranu obecných soudů třeba uvést, že v řadě případů nesou za dlouhé rozhodovací lhůty jistou míru odpovědnosti i samotní účastníci soudních řízení, kteří - z různých důvodů - vedou zcela záměrně zdržovací taktiku.

Jako nejefektivnější a nejvhodněji naplňující zamýšlené cíle se proto jeví varianta čtvrtá, na níž je postaven předkládaný návrh, tedy novelizace stávajícího zákonného textu s důrazem na zvýšení spotřebitelsko-ochranářského charakteru.

Ústav se tedy ztotožňuje se závěrem ministerstva, podle něhož je čtvrtá varianta – tedy dílčí „prospotřebitelské“ úpravy – nejvhodnější. Jinou otázkou, jak vyplývá z dále uvedeného, je obsah těchto dílčí úprav.

IV. Konkrétní návrh právní úpravy a jeho zhodnocení

1. Rozšíření věcné pravomoci rozhodců

Návrh v první řadě předpokládá rozšíření věcné pravomoci rozhodců (§ 2 odst. 1 RozŘ), neboť ruší limitu arbitrability sporů spočívající v nutnosti, aby k projednání a rozhodnutí sporu (pokud by nebyla sjednána rozhodčí smlouva) byla dána pravomoc obecného soudu. Nově by tedy arbitrabilními byly i spory, u nichž by v případě absence rozhodčí smlouvy nerozhodoval toliko obecný soud, ale i jiný orgán veřejné moci. Důvodová zpráva pak

příkladem odkazuje na zákon o elektronických komunikacích, jenž upravuje podmínky podnikání a výkon státní správy, včetně regulace trhu, v oblasti elektronických komunikací.

Takovému rozšíření pravomoci, v kontextu s dalšími změnami, se kterými návrh přichází, netřeba bránit, neboť stávající omezení se nejeví jako opodstatněné. I v právních věcech týkajících se nově arbitrabilních případů nastávají případy tzv. jednoduchého práva, se kterými netřeba zatěžovat soustavu obecných soudů, tím spíše, pokud návrh nastavuje zvýšenou ochranu spotřebitele ve spotřebitelských sporech projednávaných před rozhodcem.

2. Povinnost sjednávat rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských smlouvách na zvláštní listině

V souladu s návrhem bude napříště nutné, aby rozhodčí smlouva sjednaná k řešení sporů ze spotřebitelských smluv byla sjednána na samostatné listině (nové ustanovení § 3 odst. 3 RozŘ). Takto sjednaná rozhodčí smlouva bude muset být samostatně podepsána. Návrh porušení zákonem stanoveného způsobu sjednání rozhodčí smlouvy sankcionuje absolutní neplatností rozhodčí smlouvy.

Uvedenému ustanovení, převzatému z německé právní úpravy, samo o sobě nelze ničeho vytknout. Jeho zařazení lze doporučit.

3. Obligatorní náležitosti rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských smlouvách

Návrh v novém ustanovení § 3 odst. 4 RozŘ předkládá výčet obligatorních náležitostí rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských smlouvách. Záměr předkladatele objasnit souhrn skutečností, které musí rozhodčí smlouva obsahovat, aby nebyla shledána jako rozporná s informační povinností ve vztahu ke spotřebiteli, je pozitivní. Je však třeba zvážit, které konkrétní náležitosti jsou reálně zapracovatelné do textu rozhodčí smlouvy, a to zejména s ohledem na hloubku plnění informační povinnosti na straně jedné (jaké všechny údaje musí být spotřebiteli sděleny) a na objektivní možnost tyto údaje v době sjednávání rozhodčí smlouvy znát (např. všechny předpokládatelné náklady).

Jistě nečiní obtíže učinit součástí rozhodčí smlouvy údaj o tom, zda o sporu rozhoduje jeden nebo více rozhodců nebo stálý rozhodčí soud. Takový údaj byl součástí vesměs všech rozhodčích smluv doposud sjednávaných.

Otázka způsobu zahájení řízení už může činit vykládané obtíže. Pokud návrh předpokládá toliko např. ustanovení rozhodčí smlouvy o tom, že se rozhodčí řízení zahajuje doručením rozhodčí žaloby jedinému rozhodci (pokud je sjednána pravomoc konkrétního rozhodce) či stálému rozhodčímu soudu, či osobě, jenž má rozhodce určit (§ 7 odst. 1 RozŘ, tzv. appointing authority) či doručením výzvy ke jmenování rozhodce dle ustanovení (§ 7 odst. 2 RozŘ), pak by uvedené ustanovení nemělo činit obtíže. Je však nutné podotknout, že rozhodce může být určen i všeobecnými pravidly pro rozhodčí řízení podle nového ustanovení § 19 odst. 4 RozŘ. Pak je třeba dbát, aby způsob zahájení rozhodčího řízení, notifikovaný rozhodčí smlouvou, byl totožný s úpravou ve všeobecných pravidlech pro rozhodčí řízení. Ústav se zde přiklání k povinnosti toliko obecného charakteru, kdy zákonu vyhovuje např. ustanovení, že „rozhodčí řízení se zahajuje doručením žaloby rozhodci“ či že „rozhodčí řízení se zahajuje doručením žaloby osobě, jež má v souladu s rozhodčí smlouvou určit rozhodce“ či že „rozhodčí řízení se zahajuje způsobem stanoveným v ustanovení čl. X všeobecných pravidel pro rozhodčí řízení, které jsou nedílnou součástí rozhodčí smlouvy a k rozhodčí smlouvě jsou přiloženy“. Jistě nelze po účastnících rozhodčí smlouvy spravedlivě požadovat detailnější smluvní úpravu.

a) Povinnost informovat o předpokládaných nákladech

Výrazné komplikace může přinést povinnost podat informace o veškerých předpokládaných nákladech, které mohou spotřebiteli v rozhodčím řízení vzniknout. Lze si totiž položit legitimní otázku, zda takové povinnosti lze vůbec objektivně dostát. Před zahájením rozhodčího řízení, ostatně jako v případě řízení soudního, lze odhadnout maximálně rozhodčí poplatek, resp. odměnu rozhodce (obdobně jako soudní poplatek). Další náklady řízení jsou toliko potenciální. Je běžnou praxí, že dlužníci, bez ohledu na skutečnost, zda jsou spotřebiteli, či nikoli, rozporují pravost podpisů, vyhýbají se ústním jednáním, navrhují „zbytečné svědky“. Zpracování znaleckého posudku, resp. posudku revizního (nežku-li znaleckého ústavu) je pak otázkou desetitisíců, náklady za zmařené ústní jednání mohou jít do tisíců. Stejně tak nelze předjímat, zda strany budou zastoupeny v řízení advokátem – v případě úspěchu je totiž účastníku řízení přiznávána náhrada nákladů řízení, jež hradí ve sporu neúspěšná strana. Pokud jí je spotřebitel, je to bezpochyby jeho náklad rozhodčího řízení. V tomto ohledu se tedy jeví navrhovaná úprava jako nedokonalá, resp. kladoucí na rozhodčí smlouvu nesplnitelné nároky. Lze jistě kvitovat myšlenku, aby byl i o nákladové položce spotřebitel řádně informován. Ovšem berme přitom v úvahu rozsah informační

povinnosti v rámci občanského soudního řízení – náklady, které účastníků plynou z občanského soudního řízení, jsou seznatelné z právních předpisů – žádná další informační povinnost obecných soudů zákonem není dána. Lze tedy jako alternativní řešení zvážit informační povinnost jen v těch případech, kdy jsou náklady vyšší, než v občanském soudním řízení. I v takovém případě však tyto náklady nejsou vyčíslitelné při zahájení rozhodčího řízení, tím spíše ne v okamžiku sjednávání rozhodčí smlouvy, z níž spor ani nemusí vzniknout. Tak např. při půjčce 10.000,- Kč spotřebiteli není při sjednávání rozhodčí smlouvy zřejmé, zda (i) vznikne spor, případně (ii) jaká bude jeho tarifní hodnota (dlužník může část půjčky zaplatit a bude žalován jen v části jistiny, nebo naopak, smluvní pokuta, z hlediska výše souladná s judikaturou Nejvyššího soudu ČR, která není ex lege příslušenstvím jistiny, navýší dlužnou částku). Nákladovou informační povinnost lze tak doporučit jen v obecné podobě – tedy jaké úkony, resp. události v průběhu rozhodčí řízení, resp. vůbec v průběhu trvání vztahu, z něhož potenciálně vznikne spor, mohou nákladovost případného rozhodčího řízení ovlivnit.

Ústav tedy takové zákonné ustanovení jednoznačně nedoporučuje, popř. doporučuje modifikovaci do té podoby, kdy ministerstvo stanoví vyhláškou standardizované znění náležitostí tohoto ustanovení. V opačném případě hrozí značná míra nejistoty a důsledek v podobě zneplatňování veškerých rozhodčích smluv uzavřených se spotřebitelem. Takový důsledek, s ohledem na smysl a účel návrhu, není žádoucí.

b) způsob doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli

Obligatorní náležitostí rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských sporech má být i způsob doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli. V první řadě je třeba dbát na legislativně technickou přesnost, to znamená, zda cílem navrhovatele je upravit toliko doručování rozhodčího nálezu, resp. zda pouze doručování rozhodčího nálezu (a nikoli ostatních procesních rozhodnutí v průběhu rozhodčího řízení) podléhá informační povinnosti. Pokud nikoli, je třeba textaci ustanovení upřesnit. S tím rovněž souvisí otázka, zda navrhovatel otevírá účastníkům rozhodčího řízení prostor pro sjednání způsobu doručování rozhodčího nálezu, což bylo na základě konstantní judikatury Nejvyššího soudu České republiky dosud zapovězeno (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. června 2010, sp.zn. 20 Cdo 3011/2008). Pokud je cílem tuto možnost účastníkům dát, pak Ústav takovou možnost kvituje. Návrh nicméně vytváří jistý prostor právní nejistoty, neboť na jednu stranu dává tuto liberální možnost, na druhou stranu však velmi vágně stanoví, že „všeobecná pravidla pro rozhodčí řízení nesmí být pro spotřebitele nevýhodná“. Vytváří se tak prostor právní nejistoty,

kdy proti sobě stojí možnost sjednávání pravidel pro doručování meritorního rozhodnutí a potenciální nevýhodnost takových ustanovení pro spotřebitele (navržený § 19 odst. 4 RozŘ). Relevantní otázkou pak je i skutečnost, zda o způsobu doručování rozhodčího nálezu spotřebiteli lze spotřebitele informovat i odkazem na všeobecná pravidla rozhodčího řízení ve smyslu navrženého § 19 odst. 4 RozŘ. Je totiž nepředstavitelné, aby součástí rozhodčí smlouvy byla úprava doručování, jako je například obsažena v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Ústav tedy doporučuje možnost sjednání pravidel pro doručování rozhodčího nálezu a rovněž doporučuje možnost odkázat v rozhodčí smlouvě na všeobecná pravidla pro rozhodčí řízení ve smyslu navrženého § 19 odst. 4 RozŘ.

Tato připomínka je zásadní.

c) Stanovení místa konání rozhodčího řízení

Stanovení místa konání rozhodčího řízení nečiní obtíže, otázkou zůstává, jak přesný tento údaj musí být (zda postačí označení obce či je třeba přesné adresy) či zda je třeba na změnu takového místa, ač nebude pro spotřebitele nevýhodná, pohlížet jako neúplnost, resp. nepravdivost rozhodčí smlouvy a *eo ipso* na rozhodčí smlouvu jako na absolutně neplatnou. Ačkoli Ústav není zastáncem vysoké míry uvážení soudů v rámci případného řízení o zrušení rozhodčího nálezu, je vhodné, aby případnou nevýhodnost změny místa konání rozhodčího řízení obecný soud posoudil z hlediska potenciální nevýhodnosti ve vztahu ke spotřebiteli.

V případě informační povinnosti o tom, zda může být rozhodčí nálezkou přezkoumán jinými rozhodci či nikoliv, a o tom, že pravomocný rozhodčí nálezkou je soudně vykonatelný, se Ústav příkládání ke stanovisku navrhovatele pouze za předpokladu, že uvedené povinnosti je vyhověno, pokud rozhodčí smlouva obsahuje (i) sdělení, zda může být rozhodčí nálezkou přezkoumán jinými rozhodci či nikoliv ve smyslu „ano, či ne“, resp. (ii) prosté sdělení, že pravomocný rozhodčí nálezkou je soudně vykonatelný, a není tedy vyžadováno podrobné vysvětlování přezkumného mechanismu, resp. významu soudní vykonatelnosti.

Tato připomínka je zásadní.

4. Vzorová rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv

Návrh umožňuje (navrhovaný § 3 odst. 5 RozŘ), aby ministerstvo stanovilo prováděcím právním předpisem vzorovou rozhodčí smlouvu sjednávanou pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv.

Ústav má za to, dosavadní praxe detekovala zásadní problém spočívající v rozhodování o platnosti či neplatnosti rozhodčí smlouvy obecnými soudy, neboť každý rozhodce ad hoc, každý stálý rozhodčí soud a potažmo i tzv. arbitrážní centra se prezentovali svébytným zněním rozhodčí smlouvy. Ústav má za to, že tento jev je nežádoucí. V řízení před obecnými soudy, při nichž obecný soud vykonává kontrolní funkci nad rozhodci, nemá být řešeno, zda ta či ona konkrétní rozhodčí doložka je platná či neplatná, zda je určitá nebo neurčitá, zda obsahuje ustanovení, které je judikatorně zapovězené apod.

Ve vztahu ke spotřebiteli by součástí soudní kontroly měly být především otázky vztahující se k tomu, zda byl veden řádný proces, zda spotřebitel dostal možnost věc před rozhodcem projednat, zda (v souladu se zněním návrhu) není rozhodčí nález vydán v rozporu s hmotným právem pro spor rozhodným apod. Z těchto důvodů je více než žádoucí, aby ministerstvo jako orgán veřejné moci vydalo standardizované znění rozhodčí doložky, o jehož platnosti nebudou vedeny polemiky. Odpůrcem takového legislativního aktu ze strany ministerstva může být toliko osoba, která si spekuluje na rozpor platného ujednání o rozhodčí smlouvě. Je totiž nepřijatelné, aby účastník rozhodčí smlouvy, který tuto řádně podepsal, poté rozporoval její platnost. Nástrojem k předejití takovému jednání je právě standardizovaná rozhodčí doložky „z dílny“ orgánu veřejné moci. Z těchto důvodů Ústav doporučuje uložení povinnosti ministerstvu vydat standardizovanou rozhodčí smlouvu pro spotřebitelské spory, ne-li standardizovanou smlouvu pro rozhodčí řízení vůbec.

Tato připomínka je zásadní.

5. Nároky na osobu rozhodce

Návrh předpokládá i změnu právní úpravy týkající se nároků na osobu rozhodce, a to zejména s ohledem na naplnění účelu novely, tzn. zvýšení ochrany spotřebitele. Spotřebitelské spory by nadále měli řešit toliko rozhodci s vysokoškolským vzděláním, a to bezúhonní, evidovaní v seznamu rozhodců vedeným ministerstvem.

Ústav má za to, že nároky na osobu vykonávající funkci rozhodce by měly být z pohledu vzdělanostního přísnější. Vysokoškolské vzdělání, a to magisterského stupně, by podle názoru

Ústavu měl rozhodce ve spotřebitelském sporu nabýt výlučně v oboru právo. Pro případ, že věc bude projednávat a rozhodovat senát složený z rozhodců, měl by tuto podmínku splňovat minimálně předseda rozhodčího senátu. Povinnost vysokoškolského vzdělání ostatních členů rozhodčího senátu tím zůstává nedotčena.

Ústav vychází při svém doporučení z předpokladu, že na rozhodčí řízení se přiměřeně aplikuje občanský soudní řád (zákon č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů) a jeho zevrubná znalost, vedle zákona o rozhodčím řízení a předpisů práva hmotného, je pro rozhodce (jediného), jakož i předsedu rozhodčího senátu, nezbytná, a to zejména ve spotřebitelských sporech, kde je na řádnost procesu nutno pohlížet – v zájmu ochrany spotřebitele – přísněji. Ústav zcela záměrně navrhuje aplikaci oborově zúženého vzdělání toliko na jediného rozhodce, resp. předsedu rozhodčího senátu. Je totiž třeba i nadále respektovat smluvní volnost stran a rovněž možnost jmenovat rozhodcem nikoli právníka, ale odborníka na věc, jež je předmětem řízení (lze totiž např. předpokládat, že členem rozhodčího senátu může být např. absolvent stavební fakulty v případě sporu o dílo – stavbu).

Lze tedy doporučit, aby jediným rozhodcem a předsedou rozhodčího senátu ve spotřebitelských sporech mohl být toliko právník (absolvent magisterského studijního programu „právo“), ostatní členy senátu omezovat toliko vysokoškolským vzděláním, bez ohledu na obor.

Z hlediska legislativně – technického Ústav upozorňuje, zda je záměrem navrhovatele v novele nerozlišovat bakalářský a magisterský stupeň vzdělání. Pokud navrhovatel tyto stupně v rámci novely chce rozlišovat, pak je nutné učinit příslušné legislativní úpravy.

6. Otázka mlčenlivosti

Otázkou mlčenlivosti se návrh zabývá toliko z procesního hlediska – řeší místní příslušnost soudu k rozhodnutí o zbavení mlčenlivosti rozhodce.

Ústav se ztotožňuje s tímto návrhem procesní změny, nicméně nad rámec uvádí, že je třeba mít vždy na paměti, že ke zbavení mlčenlivosti ze strany okresního soudu musí být **vážné** důvody.

Jednou z nepochybných výhod rozhodčího řízení je vedle bezformálnosti i jeho neveřejnost. Za neveřejností rozhodčího řízení nelze *eo ipso* hledat nekalé praktiky, ale toliko zájem

účastníků rozhodčího řízení, aby určité informace – mající např. povahu obchodního tajemství – nebyly zveřejněny.

Rovněž je otázkou, zda možnost zprostit rozhodce mlčenlivost zcela generalizovat, jak dosud činí právní úprava. Zbavení mlčenlivosti by vždy mělo být objektivně zdůvodnitelné. Lze např. navrhnout, aby ke zproštění mlčenlivosti mohlo dojít toliko v souvislosti s řízením o zrušení rozhodčího nálezu ve smyslu ustanovení § 31 RozŘ nebo v případě, že jsou dány důvodné pochybnosti o tom, zda v souvislosti s vydáním rozhodčího nálezu nebyl spáchán trestný čin. Důvody lze nastavit různě, stávající generelní zmocnění se nejeví jako vhodné a bezchybné.

7. Všeobecná pravidla pro rozhodčí řízení.

Návrh zcela nově konstituuje tzv. všeobecná pravidla rozhodčího řízení, přičemž tyto mají význam nejen s ohledem na postup rozhodce v řízení, ale i na konstituování rozhodčího fóra. Návrh zde zcela jistě reaguje na současnou praxi, kdy i arbitrážní centra vedla seznam rozhodců a stanovila pravidla pro jejich určení v konkrétním případě.

Návrh neobsahuje definici tzv. všeobecných pravidel rozhodčího řízení. To je jistě na škodu věci, a to i s ohledem na přechodná ustanovení zákona.

Navrhované znění ustanovení § 7 odst. 1 RozŘ je podle názoru Ústavu nepřesné. Podle návrhu by specifikované ustanovení mělo znít následovně. *„Rozhodčí smlouva má zpravidla určit počet i osoby rozhodců anebo stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny. Rozhodce může být určen i všeobecnými pravidly pro rozhodčí řízení podle § 19 odst. 4. Konečný počet rozhodců musí být vždy lichý.“* Označená část je však zjevně nepřesná. Mohl by se totiž uplatnit výklad, že právě ve všeobecných pravidlech pro rozhodčí řízení musí být jmenována konkrétní osoba rozhodce (JUDr. X. Y apod.).

Návrh podle názoru Ústavu měl směřovat k možnosti, aby tzv. všeobecná pravidla rozhodčího řízení určovala způsob určení konkrétní osoby rozhodce (rozhodčího senátu) k projednání sporu a nikoli konkrétní osobu rozhodce – je např. totiž možné, že všeobecná pravidla rozhodčího řízení budou obsahovat zmocnění osoby k výběru rozhodce (tento způsob ustavení rozhodce je ve světě zcela běžný, osobou může být např. předseda stálého rozhodčího soudu – českého či cizozemského). V tomto duchu by tedy mělo dojít k úpravě textace, a to v tom duchu, že *„Způsob určení rozhodce, jakož i jejich počet, může být stanoven i všeobecnými pravidly pro rozhodčí řízení podle § 19 odst. 4.“*

Ústav nepovažuje za vhodné vložit do ustanovení § 19 odst. 1 větu následujícího znění: „V případě, že se jedná o spor ze spotřebitelské smlouvy, nesmí být taková dohoda pro spotřebitele nevýhodná.“ Ústav si je vědom smyslu, účelu a významu navrhovaného znění, nicméně uvedená věta vytváří vysokou míru právní nejistoty mezi účastníky rozhodčí smlouvy, když předpokládá, že právně neostrý význam slova „nevýhodná“ bude předmětem judikатурního dotváření zákona ze strany obecných soudů. Takto široká interpretace zákona je s ohledem na právní jistotu krajně nežádoucí (již nyní je judikatura roztržštěná).

Ústav navrhuje nastavit ochranu spotřebitele před zhoršováním jeho postavení v rozhodčím řízení prostřednictvím tzv. všeobecných pravidel pro rozhodčí řízení limitou, že tato tzv. všeobecná pravidla rozhodčího řízení *nesmí zhoršovat postavení spotřebitele v rozhodčím řízení oproti úpravě v tomto zákoně*.

Návrh předpokládá, že tzv. všeobecná pravidla rozhodčího řízení určující postup rozhodce v řízení musejí být k rozhodčí smlouvě přiložena. Uvedenou zákonnou povinnost považuje Ústav za nadbytečnou, přičemž nadbytečnost není dána tím, že by bylo nutné s těmito pravidly účastníky rozhodčí smlouvy seznamovat. Takový postup je jistě žádoucí, nadbytečnost však spočívá v povinnosti tato tzv. všeobecná pravidla rozhodčího řízení k rozhodčí smlouvě přiložit.

Dosavadní praxe, kdy v řadě případů byla rozhodčí doložka implementována do všeobecných smluvních podmínek psaných „mikropísmem“, je zjevně nežádoucí. Nelze souhlasit s tím, že spotřebitel uzavře rozhodčí smlouvu jen proto, že si její implementace ve všeobecných smluvních podmínkách nevšiml, byť i toto nevšimnutí by mělo jít k tíži uvedeného spotřebitele, neboť tento je odpovědný za své jednání. V této souvislosti je třeba poukázat např. na rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. června 2010, sp.zn. 23 Cdo 1201/2009, v němž Nejvyšší soud dovodil, že i „ochrana spotřebitele má své meze a v žádném případě ji nelze pojímat jako obranu jeho lehkomyšlnosti a neodpovědnosti“.

Z hlediska ekonomického i praktického se však jeví přikládání pravidel k rozhodčí smlouvě jako nadbytečné. Je třeba počítat s tím, že hlavní smlouva může být smlouvou o půjčce v rozsahu jedné strany, všeobecná pravidla rozhodčího řízení pak naopak mohou být několikrát rozsáhlejší, mají-li upravit postup rozhodce v řízení komplexně a kompletně (v této souvislosti lze přiměřeně poukázat na rozsah občanského soudního řádu). Značný rozsah tzv. všeobecných pravidel rozhodčího řízení však způsobí, že spotřebitel tato jistě nebude číst, smlouvu včetně tzv. všeobecných pravidel rozhodčího řízení podepíše a navrhovaná právní úprava se zcela mine účinkem. Řešením může být povinnost zveřejňování těchto pravidel

v Obchodním věstníku (obdobná povinnost je zavedena podle slovenské úpravy) s tím, že účinnosti tato tzv. všeobecná pravidla rozhodčího řízení nabývají až dnem zveřejnění. V rozhodčí smlouvě tak postačí, pokud rozhodčí smlouva na tato řádně uveřejněná tzv. všeobecná pravidla rozhodčího řízení jasně a srozumitelně odkáže.

8. Ustanovení o podjatosti

Návrh v zásadě přejímá právní úpravu podjatosti obsaženou v občanském soudním řádu s tím, že tuto zpřísňuje s ohledem na potenciální spřízněnost mezi rozhodcem na straně jedné a osobou, která navrhla sjednání rozhodčí smlouvy, na straně druhé.

Ustanovení lze považovat za přínosné.

Kritiku snad lze snést na přísnost ustanovení o povinnosti rozhodce sdělit stranám sporu při prvním úkonu ve věci, zda v posledních třech letech rozhodoval spor ve věci některé ze stran. V první řadě je třeba zvážit, kam směřuje uvedené ustanovení, co je vlastně jeho smyslem a účelem, jak s takovou informací (de lege lata) může účastník řízení – spotřebitel relevantně naložit. Vyjma vznesení námitky podjatosti zde žádný legální krok není (pomineme-li, že takové sdělení vyvolá snížení důstojnosti rozhodčího řízení, neboť protistrana bude v případě pozitivního sdělení rozhodce takové rozhodčí řízení považovat automaticky za zmanipulované).

Lze tedy navrhnout, aby rozhodce takovou notifikaci provedl pouze za předpokladu, že za rozhodné období tří let rozhodoval spor některé ze strany vícekrát (kolikrát je pak otázkou dalšího uvážení, Ústavu se jeví jako vhodná hranice např. pěti rozhodovaných sporů za poslední 3 roky). Další alternativou je stanovení povinnosti rozhodci předkládat ministerstvu jedenkrát ročně zprávu o výkonu rozhodčí činnosti s uvedením, jaká řízení vedl s tím, že by ministerstvo z těchto zpráv činilo k odůvodněné žádosti účastníka rozhodčího řízení výpisy.

Ústav má za to, že úpravou uvedenou v předchozím odstavci se odstraní důvod, proč byla notifikační povinnosti rozhodcům navrhovatelem zakotvena, tedy eliminovat situace, kdy jeden rozhodce rozhoduje většinu sporů pro větší společnosti poskytující služby pro spotřebitele.

9. Stálé rozhodčí soudy

Návrh novelizuje ustanovení § 13 odst. 1 RozŘ dosud znějící, že „*Stálé rozhodčí soudy mohou být zřízeny pouze na základě zákona.*“ Reaguje tak na zcela legitimní zpochybnování

výkladu, že stále rozhodčí soudy mohou být zřizovány pouze zákonem, jak bylo v řadě případech vykládáno. Z hlediska teoreticko-právního je totiž rozdíl ve formulaci „na základě zákona“ a „zákonem“. Konkrétní společnost s ručením omezeným je jistě založena na základě zákona (zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů), není však založena zákonem. Naopak např. Česká národní banka zřízena zákonem je, srov. zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.

Ústav má za to, že je jistě žádoucí uvedenou problematiku postavit na roveň, resp. ujasnit to, co bylo nyní překlenováno až extenzivním výkladem stávajícího ustanovení § 13 odst. 1 RozŘ. Nově budou moci být stále rozhodčí soudy zřízeny pouze zákonem (jako je tomu např. u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky) nebo jen tehdy, pokud jejich zřízení výslovně připouští jiný zákon (např. zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů). Striktní omezování vzniku stálých rozhodčích soudů, resp. přísné odlišování stálých rozhodčích soudů na straně jedné a rozhodčích řízení ad hoc na straně druhé, sice není ve světě běžné, jako v českém právní prostředí, nicméně návrhu je třeba přičíst k dobru, že se s problematikou nejasného výkladu stávajícího ustanovení § 13 odst. 1 RozŘ vypořádává.

Uvedená problematika byla nejednou diskutována. Ústav má za to, že rozlišování stálých rozhodčích soudů na straně jedné a rozhodců ad hoc na straně druhé, resp. rozlišování rozhodčích soudů zřizovaných zákonem a rozhodců působících na základě zákona, není žádoucí. Stát jako zákonodárce kreuje soukromý subjekt, jehož příjmy neplynou daňovému poplatníku. I arbitrážní trh je trhem konkurenčním, zvýhodňování jednoho soukromoprávního a na zisk orientovaného subjektu tím, že jej zřídí stát zákonem, před druhým, který zákonem zřízen není, se může jevit jako reprobovaná veřejná podpora. Z těchto důvodů je třeba hledat poučení např. ve slovenském právním řádu, který některé stále rozhodčí soudy sice rovněž kreuje zákonem, nicméně připouští, aby i soukromé subjekty, za splnění zákonných podmínek majících ohlašovací charakter (zveřejnění konkrétních dokumentů v obchodním věstníku) zřizovaly stále rozhodčí soudy a rovnocenně soutěžily na trhu arbitrážních služeb.

10. Ukončení rozhodčího řízení

Návrh novelizuje i ustanovení § 23 RozŘ, když reaguje na stávající judikaturu Nejvyššího soudu České republiky zakazující účastníkům rozhodčího řízení pořídit dohodu o způsobu doručování v rámci rozhodčího řízení (srov. např. vedle již shora uvedeného usnesení

Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. dubna 2007, sp.zn. 20 Cdo 1592/2006). Nově je tedy upřesňováno, že rozhodčí řízení končí až právní mocí rozhodčího nálezu (která nastává doručením rozhodčího nálezu poslednímu účastníku rozhodčího řízení), nebo doručením usnesení v těch případech, kdy se nevydává rozhodčí nález.

Účastníkům rozhodčího řízení se tak otevírá možnost sjednat postup při doručování, a to odlišně od úpravy občanského soudního řádu.

Lze dát ke zvážení, zda by nebylo žádoucí zákonem upravit i vyznačování doložky právní moci a vykonatelnosti.

11. Zákaz rozhodování na základě zásad spravedlnosti ve spotřebitelských sporech

Novela s odkazem na normy evropského práva zapovídá rozhodování na základě spravedlnosti ve spotřebitelských sporech. Lze tedy předpokládat, že nově bude mít spotřebitel jistotu, že věc bude projednávána na základě hmotného práva pro daný případ rozhodného a nikoli na základě spravedlnosti. Otázkou zůstává, zda i dohoda na volbě práva může být ve vztahu ke spotřebiteli nevýhodná (a jako taková neplatná) a jakým právním řádem by se měla řídit spotřebitelská smlouva (na jakém hmotném právu by se účastníci spotřebitelské smlouvy měli dohodnout jako na rozhodném) mezi podnikatelem např. z České republiky a spotřebitelem ze Slovenska či naopak.

I přes to, že myšlenka zapovězení rozhodování na základě zásad spravedlnosti je vedena ušlechtilými myšlenkami, je třeba upozornit, že náš právní řád tak obsahuje výslovné „doznání“, že je nespravedlivý, když rozlišuje mezi rozhodováním na základě spravedlnosti na straně jedné a rozhodováním na základě hmotného práva na straně druhé. Rovněž je „doznáním“, že spotřebitel je nespravedlivě preferován.

12. Zrušování rozhodčího nálezu obecným soudem

Návrh předpokládá rozšíření zrušovacích důvodů v případech, kdy byl před rozhodci projednáván spotřebitelský spor. Jedná se o případy, kdy rozhodčí smlouva nebude obsahovat zákonem stanovené náležitosti (navrhované ustanovení § 3 odst. 4 RozŘ), případně o situaci, kdy rozhodce (či stálý rozhodčí soud) rozhodne v rozporu s hmotným právem pro spor rozhodným.

V prvním případě se jedná o situaci, kdy rozhodčí smlouva neobsahuje náležitosti uvedené v § 3 odst. 4 RozŘ, nebo jsou tyto náležitosti neúplné nebo nepravdivé, nebo rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje. Navrhované ustanovení je značně (až přehnaně) striktní. Ústav má za to, že neúplnost nebo nepravdivost náležitostí podle ustanovení § 3 odst. 4 RozŘ by měla dosahovat určité intenzity, resp. by měla být způsobilá přivodit spotřebiteli újmu. Navrhované řešení může totiž vést až k formalistickému výkladu rozhodčí smlouvy a jejím rušení (resp. rušení rozhodčího nálezu na základě ní vydané), aniž by na takovém zrušení byl společenský zájem.

Ústav tedy uzavírá, že aby mohl být rozhodčí nálezu zrušen z důvodů uvedených v ustanovení § 31 písm. b) RozŘ, je nutné, aby absence, neúplnost či nepravdivost náležitostí dle ustanovení § 3 odst. 4 RozŘ byly způsobilé přivodit spotřebiteli procesní újmu (tedy neúplnost či absence v zásadním rozsahu, nepravdivost zjevná apod.).

Podobný přístup by se podle názoru Ústavu měl aplikovat i na zrušovací důvod podle písm. f), tedy když byl spor rozhodnut rozhodcem či stálým rozhodčím soudem v rozporu s hmotným právem pro spor rozhodným.

Ústavu je znám účel tohoto ustanovení – tedy eliminovat rozhodčí nálezy vydané ve zjevném rozporu s hmotným právem. Je však nutné připustit, že nikde není dán objektivní právní názor, resp. jak rozhodnutí rozhodce či stálého rozhodčího soudu v rozhodčím řízení, tak rozhodnutí obecného soudu v řízení o zrušení rozhodčího nálezu podle ustanovení § 31 RozŘ, je vždy rozhodováním subjektivním. Tedy skutečnost, že rozhodčí nálezu je shledán obecným soudem jako rozporný s hmotným právem pro spor rozhodným, ještě neznamená, že tomu tak objektivně je. Je třeba zohlednit, že v rozhodčím řízení v řadě případů rozhodují akademici právnických fakult či zkušení praktikující právníci (zejména advokáti).

Návrh je tedy značně přísný. Jistě není jeho cílem, aby byla vedena polemika právních názorů jednoho zkušeného právníka (rozhodce) s jiným zkušeným právníkem (soudcem). Norma si klade za cíl eliminovat situace zjevných excesů – tomuto účelu je však konstruována příliš rigorózně.

V tomto duchu Ústav doporučuje, aby rozpor s hmotným právem, v důsledku něhož obecný soud rozhodčí nálezu vydaný ve spotřebitelském sporu zruší, musel být značný.

V kontextu s novelizací stávajícího ustanovení § 31 RozŘ novelizuje navrhovatel i ustanovení § 33 RozŘ, když z jeho působnosti vyjímá spotřebitele. Taková ochrana je podle názoru Ústavu nadbytečná, resp. rozhodci či stálému rozhodčímu soudu by měla být v tomto duchu

uložena poučovací povinnost při jeho prvním úkonu ve věci ve vztahu ke spotřebiteli a toliko v případě, že tuto povinnost rozhodce či stálý rozhodčí soud nesplní, uplatnit navržený postup. Ústav totiž má za to, že na spotřebitele je třeba zákonem působit i výchovně, tedy v duchu zásady *vigilantibus iura scripta sunt* a nechránit jej za každých okolností, tedy i v případě jeho lehkomylnosti. *Je třeba zdůraznit, že i ochrana spotřebitele má své meze a v žádném případě ji nelze pojímat jako obranu jeho lehkomylnosti a neodpovědnosti.* (Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. června 2010 sp.zn. 23 Cdo 1201/2009).

Tato připomínka je zásadní.

13. Seznam rozhodců

Novela zavádí veřejně přístupný seznam rozhodců vedený ministerstvem. Zápis do tohoto seznamu je nezbytným předpokladem (*conditio sine qua non*) pro rozhodování spotřebitelských sporů.

Ústav dává ke zvážení, zda do seznamu zapisovat rodné číslo rozhodce a jeho trvalý pobyt. V případě prvním je podnět Ústavu motivován ochranou osobních údajů, v druhém případě pak ochranou osoby rozhodce. Stalo se v české justici zcela standardním, že trvalé pobyty soudců nejsou veřejně dostupnými údaji. Pokud má být adresa trvalého pobytu v případě rozhodců veřejným údajem, pak je třeba relevantně zdůvodnit, proč tomu tak není i v případě soudců obecných soudů. Ústav v této souvislosti upřesňuje, že se kloní spíše k neveřejnosti takového údaje. Nadto je třeba zohlednit, že právní řád rozhodce (na rozdíl od soudce) nechrání normou trestně právní povahy.

Ve vztahu k zápisu do seznamu rozhodců pak má Ústav za to, že v souladu s jeho návrhem na právnické vzdělání jediných rozhodců, resp. předsedů rozhodčích senátů, by mělo být v seznamu uvedeno, zda se jedná o potenciálního jediného rozhodce, resp. předsedu rozhodčího senátu ve spotřebitelských sporech.

V navrhovaném ustanovení § 35b odst. 3 RozŘ Ústav doporučuje stanovit ministerstvu zákonnou lhůtu pro zápis na seznam rozhodců. Vágní ustanovení „bez zbytečného odkladu“ Ústav nedoporučuje.

14. Vyškrtnutí ze seznamu rozhodců

Návrh konstruuje ustanovení o vyškrtnutí ze seznamu rozhodců ve dvou variantách, a to (i) na základě objektivní skutečnosti (úmrtí, pravomocné odsouzení pro trestný čin, zbavení způsobilosti k právním úkonům apod.) a na (ii) základě rozhodnutí ministerstva, kdy vyškrtnutí ze seznamu je v diskreci ministerstva.

V první řadě Ústav jednoznačně doporučuje, aby ministerstvo minimálně v případě ad (ii) vydávalo o této skutečnosti rozhodnutí přezkoumatelné ve správním soudnictví. Správní žaloba by měla mít *ex lege* odkladný účinek, neboť rozhodnutí správního orgánu výrazně zasahuje do práv rozhodce.

Zákon dává ministerstvu dva zákonné důvody, pro něž může být rozhodce vyškrtnut ze seznamu rozhodců. Ministerstvo může rozhodnout o vyškrtnutí rozhodce ze seznamu, pokud opakovaně:

- a) i přes písemné upozornění ministerstva porušil povinnosti stanovené tímto zákonem,
- b) působil jako rozhodce v rozhodčím řízení, kde byl vydaný rozhodčí náleze zrušen soudem z důvodů uvedených v § 31 písm. a), b), c), e) nebo f) RozŘ.

Zákonné konstrukce má podle Ústavu následující nedostatky. Ústav doporučuje vyhnout se slovu opakovaně, neboť rozhodce vystavuje právní nejistotě a současně správnímu orgánu dává vysokou a nežádoucí míru diskrece.

Zcela nekonkrétní a v duchu předchozí věty nežádoucí je pak i slovní spojení „povinnosti stanovené tímto zákonem“. Ustanovení písm. b) je pak zjevně nespravedlivé, resp. diskriminační. Zákon totiž vyškrtnutím ze seznamu může sankcionovat toliko rozhodce na tomto seznamu zapsaného, nikoli rozhodce, který na seznamu veden není, přičemž pochybení ad b) se podle stávající textace návrhu vztahuje na všechny rozhodčí nálezy vydané konkrétním rozhodcem bez ohledu na to, zda se jednalo o spotřebitelský spor, či nikoli. Jinak řečeno, nelze vyškrtnout rozhodce, který je zapsán na seznamu rozhodců v případě, že byl zrušen rozhodčí náleze, který byl vydán v „nespotřebitelném sporu“. „Nespotřebitelské spory“ jsou totiž projednatelné jakýmkoli rozhodcem, nejsou na něj kladeny zvýšené nároky, jako na rozhodce spotřebitelských sporů. V důsledku by to totiž znamenalo, že rozhodce spotřebitelských sporů je sankcionován, zatímco rozhodce „základní“ sankcionován není. Pokud má být tedy sankcionováno pochybení rozhodce ad b) vedoucí k zrušení rozhodčího nálezu, pak se jednoznačně musí jednat o rozhodčí nálezy vydané ve spotřebitelských sporech. V tomto duchu je uvedené ustanovení minimálně nepřesné.

Totéž ustanovení se neproporcionálně vztahuje na zrušovací důvody dle ustanovení § 31 písm. a), b), c), e) nebo f) RozŘ. Ústav má totiž za to, že míra zavinění rozhodce v kontextu s jednotlivými specifikovanými zrušovacími důvody není totožná. Ústav má za to, že míra pochybení rozhodce v případě, že rozhodčí nález byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu, je mnohem vyšší, než v případě, že rozhodčí nález vydaný ve spotřebitelském sporu bude zrušen pro rozpor (nikoli zjevný) s hmotným právem pro spor rozhodným. V obou případech je však stanovena totožná sankce.

Zatímco v prvním případě lze o sankci tohoto druhu uvažovat, rozhodně nikoli v druhém případě. Sankcionovat rozhodce v případě, že bude mít jiný právní názor (nikoli zjevně rozporný s hmotným právem pro spor rozhodný) toliko proto, že soudce okresního soudu měl jiný právní názor, považuje Ústav za nepřijatelné. Obdobná sankce pak platí i pro případ, že by obecný soud plnící svou kontrolní funkci (řízení o zrušení rozhodčího nálezu) dospěl k závěru, že rozhodčí smlouva neobsahuje řádně náležitosti stanovené v ustanovení § 3 odst. 4 RozŘ, resp. tyto jsou neúplné (s tím, že Ústav upozorňuje, že úprava ustanovení § 3 odst. 4 RozŘ působí při specifikaci náležitostí rozhodčí smlouvy značně obecně). Na samotného rozhodce zde přechází odpovědnost za řádnost sjednání rozhodčí smlouvy. To je rovněž nepřijatelné – rozhodce v daném případě není osobou, která by měla být sankcionována. I zrušovací důvod spočívající v neposkytnutí možnosti věc před rozhodci projednat se jeví, resp. jeho hodnocení, jako ryze subjektivní a zákon nedefinuje, co je „poskytnutí možnosti věc před rozhodci projednat“.

Oponent shora uvedeného názoru Ústavu může argumentovat tím, že si těchto úskalí je vědom, a proto konstruuje sankci tak, že je v diskreční pravomoci ministerstva, zda sankci uloží, či nikoli, právě s ohledem na závažnost „prohřešku“ rozhodce. Taková míra diskrece je podle názoru Ústavu při ukládání tak závažných sankcí v rozporu s principem právní jistoty a jako taková nežádoucí.

Z uvedeného je zřejmé, že rozhodce nebude rozhodovat na základě vlastního uvážení, v souladu s principy nezávislosti a nestrannosti svého rozhodování, ale spíše s ohledem na předpoklad zrušení jeho rozhodčího nálezu. To ovšem jistě není žádoucí a cílem rozhodčího řízení.

Rovněž může takové ustanovení dostávat rozhodce do neřešitelných situací plynoucích z nejednotné judikatury obecných soudů v konkrétních hmotněprávních otázkách. Ne všechny soudy se řídí judikaturou soudů jim nadřízených. Jakou judikaturou se bude řídit soudce obecného soudu při rozhodování o žalobě na zrušení rozhodčího nálezu, pokud bude rozporná

judikatura jemu nadřízeného krajského soudu s judikaturou vrchního soudu? To vše za předpokladu, že vrchní soud v daném případě s ohledem na organizaci soudnictví v ČR ve věci nebude rozhodovat, ale o případném dovolání proti rozhodnutí krajského soudu o odvolání bude rozhodovat Nejvyšší soud České republiky. Má rozhodce respektovat judikaturu krajskou, neboť tento soud pravomocně rozhodne o tom, zda rozhodce rozhodl v rozhodčím řízení v rozporu s hmotným právem, nebo judikaturou vrchního soudu, tedy judikaturu soudu vyššího stupně, avšak současně judikaturu soudu, který v dané věci nebude (nemusí, pokud bude soudem první stupně soud okresní) rozhodovat?

Na rozhodce je podle názoru Ústavu nutno pohlížet optikou sankcí ukládaných soudcům za obdobné prohřešky. Uvažme, jak je sankcionován soudce obecného soudu, pokud opakovaně rozhodne tak, že nadřízený soud jeho rozhodnutí zruší (ať již z procesních důvodů, nebo pro chybné právní posouzení, tzn. rozhodnutí v rozporu s hmotným právem). Návrh pracuje s velice přísnou sankcí, na druhou stranu však připouští, aby rozhodce nemusel mít právnické vzdělání. To je nepřípustné.

Návrh pracuje toliko s jedním druhem sankce, a to vyškrtnutím rozhodce ze seznamu. V této souvislosti je třeba zvážit, zda nevytvořit širší spektrum sankcí vůči rozhodcům mírnějšího charakteru. Sankce vyškrtnutí ze seznamu rozhodců by měla být toliko *ultima ratio*.

V duchu shora uvedeném by měla být provedena úprava i navrhovaného ustanovení § 34 odst. 3 RozŘ.

Tato připomínka je zásadní.

V. Přechodná ustanovení

1. Retroaktivita

Nepravá retroaktivita zakotvená v odst. 1 přechodných ustanovení je nežádoucí. Rozhodčí řízení zahájená před nabytím účinností novely by měla být skončena podle stávajících právních předpisů. Změna „pravidel hry“ v jejím průběhu může výrazně ovlivnit dosud učiněné kroky v rozhodčím řízení, kdy např. rozhodce již v rozhodčím řízení rozhodl o své pravomoci, neboť tento úkon musí učinit jako první v pořadí.

Za stávající situace může rozhodce rozhodovat na základě pravidel sjednaných stranami ve smyslu stávajícího ustanovení § 19 odst. 1 RozŘ (nově nazývaná jako tzv. všeobecná pravidla

rozhodčího řízení), která ovšem nesplňují podmínku přiložení k rozhodčí smlouvě. Rozhodce tedy v řízení bude nucen změnit zcela postup, což je pro průběh rozhodčího řízení opět zjevně nežádoucí. Všechny stávající rozhodčí doložky by tak byly neplatné a zvýšil by se nápad věcí na obecné soudy.

Ve vztahu k rozhodčím smlouvám sjednaným před nabytím účinnosti této novely se neřeší retroaktivní účinky judikatury obecných soudů. Ústav zde odkazuje k prohlášení sjednaných rozhodčích smluv za neplatné na základě usnesení sp. zn. 12 Cmo 496/2008 ze dne 28.5.2009, a to rozhodčích smluv sjednaných před vydáním tohoto převratného usnesení, které publikací ve své „zelené sbírce“ přijal za své i Nejvyššího soud České republiky, tedy v době, kdy se v plném rozsahu uplatňovalo usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31.7.2008 sp.zn. 32 Cdo 2282/2008, v němž Nejvyšší soud uzavřel, že *„I jiné soukromé subjekty než stálé rozhodčí soudy zřízené ve smyslu ustanovení § 13 z.r.ř. mohou vést seznam rozhodců a vydávat pro účastníky rozhodčího řízení pravidla, kterými se rozhodci řídí. Pravidla těchto soukromoprávních subjektů pro určení rozhodců se považují za dohodu obsaženou v rozhodčí smlouvě ve smyslu ustanovení § 7 odst. 1 z.r.ř.“*.

Otázkou zůstává, zda je tento případ vůbec legislativně upravitelný, zda se nepředpokládá, že v právním státě je převratná a retroaktivně aplikovatelná judikatura nepřijatelná.

Tato připomínka je zásadní.

VI. Živnostenský zákon

V této souvislosti dává Ústav rovněž ke zvážení, zda by navrhovaná novelizace zákona o rozhodčím řízení neměla výkon rozhodčí činnosti (rozhodce) prohlásit za podnikání a provést příslušnou úpravu zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

VII. Závěr

Ústav má za to, že k připomínkovému řízení byl předložen návrh reflektující současné potřeby rozhodčího řízení.

Ústav má rovněž za to, že předkládaný návrh obsahuje nedostatky, které je za účelem předejití pozdějších „stesků a nářků“ nad novou právní úpravou upravit v duchu shora uvedeném.

S výhradami shora uvedenými Ústav **d o p o r u ě u j e** předložení návrhu k projednání Vládě České republiky.

Zpracoval: JUDr. Ing. Bc. Martin Kohout

Lektoroval: JUDr. Luděk Lisse, Ph.D. LL.M. MPA

Schválil: Doc. JUDr. PhDr. Jiří Bílý, CSc.